

(mijn gastheer maakte hierbij de beweging van een onrustig ruiter in 't zadel), dan komen we er precies. Dit huisje heb ik gebouwd zonder een cent te bezitten. Die mogelijkheid schijnt te bestaan. Maar het is natuurlijk zwaar belast met hypotheek en...'. 'Men wil het u cadeau doen', merkte ik op. 'Daar heb ik wel van gehoord', zei Couperus, 'maar hoe prettig ik dat voornemen ook vind, ik mag er niet op rekenen... Dit hier is echter mijn werkkamer. Hier komen geen belasting papieren en geen kwitanties of iets van dat alles... Hier werk ik...'

Couperus en Alberts drinken vervolgens in de huiskamer thee:

'en we kookten het water op de kachel en mijn gastheer schonk het bij, en riep om... koekjes... precies alsof we in Den Haag waren en niet heelemaal echt "buiten" en het kleine veertienjarige knechtje op klompen, dezelfde die 's middags in een blauw pakje met zilveren knopen tafeldient, kwam even later al met beschuitjes aan. En zoo dronken we thee, en Louis Couperus wees me, over den tuin heen naar het groote nabuur-huis waar in de serre de silhouet even zichtbaar was van een oude dame. De moeder van mevrouw, en ook, even, die van schrijver's nichtje en petekind en hij zei, dat het wel héél prettig was nu hier zoo te wonen in eigen huis en dicht bij zooveel familie.

Dan maakten we ons gereed voor nog een korte wandeling in de bosschen... Mijn gastheer trok een paar stevige schoenen aan, glimlachend over dit toiletmaken in het openbaar, zoo maar sans-gêne ('wat zegt u wel van dien verfijnden Louis Couperus?'), een jas werd te voorschijn gehaald, die er tegen kon, en een sportpet en de karwats... en dan stond Brinio daar al te wachten, nauw in toom gehouden door den ouden tuinman en sprong tegen den baas op, dol in het vooruitzicht van de wandeling en maakte in een ommezien zijn meesters jas van geel tot modderig zwart. 'Foei Brinio... foei. Zoo'n hond toch!' En daar gingen we. Mijn gastheer dravend voor mij uit, stoeiend met den uitgelaten Brinio om een been, om een stokje, dat hij apportereen moest en niet los wou laten.'

't Sunneke: het huis dat Couperus cadeau kreeg

In het interview met Alberts kwam al even naar voren dat vrienden en bewonderaars Couperus het huis in De Steeg wilden aanbieden. Dat is inderdaad gebeurd. Een comité onder leiding van S.F. van Oss, oprichter en directeur van de *Haagsche Post*, heeft het geld voor 't Sunneke bijeengebracht en aan Couperus aangeboden tijdens diens officiële huldiging ter gelegenheid van zijn zestigste verjaardag in Kleykamp te Den Haag. Het bedrag was niet onaanzienlijk – zo'n 12.000 gulden –, en we mogen dus wel aannemen, dat Couperus hypotheekvrij in De Steeg gewoond heeft.

Op het station van De Steeg maakte Couperus kennis met de stationschef E.A.E. Libosan, met wie hij regelmatig een praatje maakte als hij op het station

Stryland, Station de Steeg, 1904. Foto: Gelders Archief, 1514-01-1847. Insert: Anoniem, Louis Couperus en Brinio, ca. 1923. Foto: Wikipedia, Robert Prummel, publiek domein.

moest zijn. Blijkbaar voelde hij zoveel sympathie voor hem, dat hij hem op 10 juli 1923 een presentexemplaar gaf van *Het zwevende schaakbord*. Libosan vertelt daarover: 'Hij vertelde mij toen, dat hij de volgende dag zou vertrekken om te worden opgenomen in 't ziekenhuis te Velp wegens een ernstige neusontsteking.' 13 juli was Couperus al weer thuis. Libosan: 'De dag vóór zijn terugkomst gaf ik een tuinman te De Steeg opdracht een ruiker mooie bloemen te bezorgen aan het landhuis voor de zieke Couperus.' Een dag later raakte Couperus in coma. Libosans bloemen, waarvoor Couperus hem zeer dankbaar was, zijn tot het allerlaatst op de ziekenkamer gebleven.

Huize 't Sunneke heeft Couperus zo'n twintig jaar overleefd. In de Tweede Wereldoorlog sloeg het noodlot toe. Op de plaats waar het huis stond, kunnen we lezen:

Op deze plaats stond het in de tweede wereldoorlog door een vliegtuigbom verwoeste huist "t Sunneke", korte tijd woonhuis van Nederlands grote romanschrijver Louis Couperus, geboren te 's Gravenhage op 10 juni 1863. Vanaf eind maart 1923 verbleef Couperus, in afwachting van de voltooiing van zijn nieuwe woning, in het naburige hotel De Engel (ter plaatse van het huidige Gemeentehuis van Rheden). Begin juni van dat jaar richtte hij zich in zijn nieuwe huis in, alwaar hij – na een korte ziekte – op 16 juli 1923 is overleden.⁵

Couperus schrijft over De Steeg en zijn omgeving

Wat zéér treft, zelfs bij een oppervlakkige beschouwing en aanvoeling, is, dat Gelderland een veel romantischer atmosfeer om zich heeft behouden dan Holland. Indien wij in Holland, – laat mij bepalen tot Zuid-Holland, ja tot Den Haag en zijne omstreken – eens denken aan de oude grafelijke tijden, aan de heerschappelijke middeleeuwen, zal zeer weinig van die atmosfeer der verleden eeuwen ons omdrijven. Deze antieke atmosfeer is in Gelderland, langs boorden van Rijn en IJssel, en tusschen Veluwe en Betuwe, veel meer tastbaar en voelbaar gebleven dan in Holland. Atmosfeer is iets heel vreemds en geheimzinnigs; het is eigenlijk niet en toch is het er. Het is iets, dat eigenlijk met woorden niet is te benaderen, maar dat alleen, door geesten, die gevoelig zijn voor supermaterieele indrukken, zelfs met iets van bovennatuurlijkheid doorhuiverd, kan worden aangevoeld, ja dan zelfs zichtbaar schijnt te worden voor de oogen, tastbaar bijna voor de vingers. En dan, plots, is het weg, als een spoortrein aandondert, een auto aantootert of onze eigene gedachten terug tot onze eigene hedendaagsheid verwaaien. Atmosfeer is niet meer dan een lichtspeling en een geur en tevens is het, voor sommigen van ons, een niet te ontkennen waarheid, waarachtigheid en werkelijkheid.

Van het hertogdom Gelre zweeft hier steeds nog iets rond. Dat is gebleven in de namen, in de sagen en de legenden, in het waaien van den wind, in het vlieten

*Brainich & Leusink,
Gezicht op Kasteel
Middachten in
De Steeg, 1881-1906.
Foto: Rijksmuseum,
RP-F-19639.*

der wateren, in de reuze-eiken en -beuken, in de groote keisteenen, die liggen over de heide in meditatie-volle roerloosheid. Dit is romantisch gebleven, veel meer dan in Holland. Dit is tevens van ongerepte bevalligheid en vooral schilderachtigheid, zoo ik een oogenblik dit niet mooie woord mag gebruiken om zijn duidelijk verstaanbaar begrip. Er zijn hier kasteelen en ridderhuizen, die nog staan, grootsch en traditierijk binnen hunne grachten en in hunne wijde parken en een legende of sage omwademt iederen boom of steen.

Waar ik nu toef, in De Steeg – dat bizonder mooie stukje Nederland langs de boorden van den allerlieflijksten IJssel, – heeft mij deze niet vervlogen atmosfeer van vroegere ridder- en middeleeuwen zeer getroffen. Het is de Zuidelijke Veluwezoom; Noordelijk ligt de romantische Veluwe, de wijde heide met hare eigene ziel, die in Augustus zal gaan geuren van hare weeldekruiden, de eenige rijkdom harer stugge dorte; naar het Zuid-Westen toe is de Betuwe meer het dadelijke en duidelijke symbool der Vruchtbaarheid en zullen hare kersenbongerds dezer dagen onthuilen, iedere kersenboom eene bruid gelijk, in ontplooiende sluimerwemeling, voor den bruidegom, de jonge, krachtige Lentezon. En hoe schoon Holland kan zijn in dit zelfde jaargetijde, met velden en weiden en het vee aan spiegelende sloten en de groote, witte wolkenluchten drijvende over de glad verstrijkende landen, de schoonheid van Gelderland bleef, omdat zij, door welk wonder weet ik niet, bewaarde den geur der romantiek in hare bosschen, langs hare wegen en over hare heidevelden, veel meer het verleden in zich koesterde. En meer dan in Holland omvademt de gevoelige ziel aan de boorden van den IJssel het aroom van lang en allerlangst vervlogene tijden. Een tederheid van stemming en licht vervloeit langs de rivier en blijft, op som-

Gebroeders
Braakensiek, De
Steeg, lithografie,
1890-1900. Foto:
Gelders Archief,
1551-2246.

Anoniem, IJssel bij de Steeg, lithografie, ca. 1928. Foto: Gelders Archief, 1554-1505-III-46Drood-0015.

mige uren, er hangen als een droomende glimlach. De soms snel vlietende wateren van den Rijnschen zijstroom kronkelen zich hier tweemaal meandersgewijze en vormen als twee schiereilanden, de Vaalwaard en Zuidenwaard, waar het ijle lentehout vagelijk groen te bladeren begint, terwijl de schoorsteenen der steenovens en steenbakkerijen niet meer dan enkele hoge, stille, rechte lijnen van modern leven teekenen, die verbreken noch stemming, noch atmosfeer. Om hare dubbele kronkeling schemeren de wateren verrassend in de verte weêr, terwijl de rivier vlak voor uw voet vloeit en schemeren zij zoo vooral tusschen de wilgen, die hun takkekronen op korte, stoere stammen verheffen en zich dan terugspiegelen in den vloed. Zeer vroeg des morgens en zeer laat des namiddags, in de zacht gulden luchten van rijzende en zwijmende lenteson, is dit rivierbeeld met de spiegelende wilgen van allergrootste teederheid. Terwijl de beroemde eiken, door vele schilders als motief genomen, op machtigste stammen, schuin van ouderdom, de niet minder machtige takken rekken, nog bladerloos dezer dagen, maar smachtende opnieuw te botten, alsof zij niet honderden jaren telden. En de zeilen der grint- en zandbooten, die zijn als gondels zoo sierlijk van lijn, gaan ontplooid en langzaam voorbij, over het spiegelbeeld der even rimpelende wilge- en eikentakken, met iets van een wegdrijvenden droom, die nauwelijks langer duurt dan de lichtspeling zelve der korte minuten, die zijn de steeds wisselende eeuwigheden van ons aardsche leven, dat niet langer duurt dan een ademtucht. Ik heb deze rivierbochten gezien in zacht zilveren, vroegen maneschijn en de volgende nachten in lateren, roodgloeienden manegloor en, zonder dat ik er één oogenblik aan dacht die te dwingen, was de romantische sprookjesatmosfeer om mij rond, terwijl ik verbaasd stilstond en ontroerd toezag

en òp en de vreemde weelde over mij heen liet komen, met de aanzwevende geuren, die een verre hagedoorn uitzond.

De wind waait hier anders dan elders. Hoor, hoe langs de telegraafdraden, hoe vrij modern ook deze, de plotse gure Noord-Oosten-wind, na zalige lentezon-
dagen, zingende huult en blaast en giert als over een oude ballade. Het is om wederom stil te blijven staan en te luisteren, het hoofd naar boven gericht. Er is iets in dat huilen en klagen en gieren van heksen, van de heksen der Veluwe en die van de witte wijven der bekolde plekken en kuilen. Er is iets in dien zang, die is een klacht en een weedom, tevens iets van woede en wraak en de veelvuldige uiting verwaait met de gure vlagen mede. Die nacht daalt de stille vorst, als altijd in onze voorjaarsche lage-landen, op een tijdperk, dat argeloos reeds bladeren uitbotten en bloesem zich zette. En den volgenden morgen ligt de rijp juweelig gespreid over iederen grashalm en elk onkruidblaadje en herschept in een minia-
tuur sprookjeswoud, veld en weide, tusschen wier broze kristallijnen weelde de zware koeien moederlijk maar reusachtig stappen, zonder zich bewust te zijn van die schoonheid van het overijzelde dwergenwoud, dat zij vertrappen. De Rheder-
oordsche bosschen zijn als stille morgenkathedralen. De eenzaamheid is volkomen. Er zweeft als een gebed door die stilte. Slechts enkele vogels zijn uit, maar te meer vieren de eekhorenen morgenfeest. Ze dartelen met pluimstaarte-
zwier door deze grootsche vroomheid van hooge boomen, vertrouwd met hen tot hunne uiterste kruinen toe.

Links: J. de Graaff,
Prins Willemberg,
1900-1925. Foto:
Gelders Archief,
1514-01-2527. Midden:
Anoniem, Wandelpad
in bos bij Rheden,
1920-1930. Foto:
Gelders Archief,
1540-210.

Het is hoogst amuzant mijn hond Brinio te zien jagen op de eekhorenen. Het blijft een platonische jacht: ik heb niet de minste vrees, dat Brinio ooit een dier hazelnootbruine, vlugge boomklimmers zal pakken. Zij lachen hem zelfs uit, twee, drie meter hoog slechts van den grond, neêrkijkende terwijl zij zich klampen aan den boomstam. En dan zijn er de padden. Padden zijn vreemde beesten: Rostand heeft ze goed in Chantecler ge-karakteriseerd. Padden zijn werkelijk als gnomen, die venijn spuwen langs hun weg. Het is wel eens interessant te zien hoe het 'banale' eigenlijk het juiste en het waarachtige is. Het is 'banaal' te zeggen van de pad, dat hij venijn spuwt, maar zoodra ziet gij niet een pad niet springen maar lopen met vier pooten over het mos, of ge krijgt dien venijnigen indruk. Ook om het dikke, gezwollene, putterige lijf, dat zich nu doodstil camoufleert tot niet anders dan de dorre bladeren, waarover de pad zich sleepte, omdat Brinio, verschrikt, ge-interesseerd, ontzet, agressief, gehanteerd de pad allerhuiveringwekkendst vindt en nader springt en bast en weêr terugdeinst en het op een lopen zet, om weêr gesugge-reerd tot de pad terug te hollen, die meent dat dit lijfsgevaar alleen met een bewegingloze, roerloze camouflage kan worden bestreden.

Dat alles is van geene beteekenis en toch amuzant of van innige ontroering. Het is zoo stil, zoo kalm, zoo lief en wijd, met de beuken, die hunne gouden blaadjes ontplooien, met de elzenkatjes, die als kwastjes hangen, met de berken, die reeds hun druipend fonteinengebaar vertoonen, met het warrelige eikenhout, dat hooger of lager – er zijn hier nog de Wotanseiken, waaronder ge-offerd en

Barend Cornelis
Koekkoek, Bosgezicht
met Wodanseiken,
olieverf op doek, 1848.
Foto: Rijksmuseum,
SK-A-1546.

aanbeden werd, ten minste wij verbeelden ons, dat het dezelfde boomen zijn der Germaansche tijden! – nog draalt in blad te komen. Ik zoû, zoo ik deze eenzaamheid niet zoo lief en heilzaam vond voor een gezondheid, die nog niet heelemaal wil, eigenlijk wel eens willen wandelen met De Stoppelaar, wiens schetsen over vogels en dingen der natuur ik vind van het allermooiste, dat deze jaren in onze kleinere litteratuur werd geschreven. Of met Theodoor Goedvriend, die van deze streken is en dikwijls geschilderd heeft wat ik hier zie. Maar ook alleen te dwalen en te bespieden, hoe de zandige wegen plotseling helderen en blinken, bijna naar geheimzinnig doel, mij nog onbekend, terwijl de lieve oogen van mijn doolenden, dravenden hond eigenlijk geen oogenblik af van mij zijn gewend, hoe hij ook kaninefaatsch oerwoud zich heugt in zijn atavistiesch ontroerd herdersgeheugen, blijft van een groote bekoring. Deze heuvelen zijn de Geldersche ‘bergen’ maar zij zijn hoog genoeg om verrassing te geven en vergezicht te ontdekken. Daar ginds, in de weilanden, tusschen de wilgen aan den IJssel, grazen de koeien. De moederlijkste beesten die ik weet. De silhouet van een koe is niets dan machtige, aan de natuur getrouw geblevene moederlijkheid. Het is niet alleen om hare gezwollene uier, die de melk belooft, het is om haar kop en blik, om geheel haar wezen en expressie: een koe is het meest volkomene moedersymbool onder de dieren. Dan zijn daar de torentjes van Giesbeek, van Elten, van Doesburg. Dat is alles heel laag en Nederlandsch, onder wijde, en toch wazige luchten. En des Zondags tampen de klokjes van verre en zenden ontroerend teeder vroom geluid, de bosschen in, de velden over, tot deze heuvelen, deze bergen toe. Dit is de Rouwenberg. De legende huivert hier rond, bij dit verschiet, bij dezen gevelden reuzenboom, die als een titan neêr ligt, met afgehouden reuzentakken, als met armen en beenen nu machteloos. Zoo een liggende boom wekt altijd mijn medelijden. Het liefst zoû ik de geheele natuur laten verwilderen en mijzelve mede...

J. de Graaff,
De Rouwenberg,
1930-1940. Foto:
Gelders Archief,
1514-2200.

Maar hier is de Rouwenberg. Terwijl de verre klokjes tampen van verre, hoor ik in den wind de legende. Vagelijk en klagelijk maar duidelijk genoeg om er even de poëzie van te voelen. Dit was eenmaal de Geluksberg, dien gevonden werd door een minnend paar uit ridderlijk geslacht. Met hun bruiloftsstoet vinden zij de gunstige plek voor hun toekomstigen burcht. Kostbare steensoorten worden van overal aangevoerd om den bouw te volvoeren. Iedere verwante of vriend gaf een gift en wierp die kostbaarheid in een put, met een spreuk die de goede geesten verzoende, de kwade bezwoer. Want deze zijn de landen der geesten, der reuzen en dwergen, der witte wijven en tooverkollen, der goede elven en booze gnomen. Als het kasteel klaar is, zal het jeugdige paar dra komen uit de Noord-sche landen en zeeën, waarheen een Vikingschip hen voerde om geheimzinnig runisch bevel. Maar van zoo verre, noodlottige hoogtijdsvaart komen zij niet terug. Een bode draaft aan over de heide: hij bericht, dat in storm het zeedraak-gelijke schip is vergaan. De Geluksberg is de Berg van Rouw geworden. De vader der bruid neemt de Aeolus-harp, die boven den burcht zou weêrtrillen van een eeuwige hymne van aardsch geluk, als hij en de zijnen hadden gemeend. En slingert de harp de wijde vlakte over in woede en smart en wanhoop. Nooit en nergens, zelfs niet over een Geluksberg, weêrtrilt van aardsch geluk de hymne eeuwig. Om dezen trotschen waan sloeg het Noodlot neder. Om deze wanhoop werd de burcht geslecht en liggen nog de kostelijke gaven begraven onder de aarde. Maar de harp, zij zweefde omhoog, met hare gebrokene snaren en zwerft steeds over deze wouden en dezen berg. Hoor! Daar ruischen de snaren en klagen. Zij klagen van de droefenis, die de wind over onze lage landen weet te verwekken in de harten van wie deze bewonen. Want al is er aardsch geluk, eeuwig is het nooit, als niets op deze aarde en in deemoed alleen mogen wij het aanvaarden, zoo het tot ons komt met jeugd, liefde, schatten en alles wat de schoonheid uitmaakt van Geluk, dat aardsch is en niet meer dan vergankelijk.⁶ ♣

Noten

1. Louis Couperus, *Eline Vere*. *Volledige Werken Louis Couperus* deel 3, p.246.
2. Louis Couperus, *Eline Vere*, p.248.
3. Annelèn [= Hélène van Meekren en Anna Holdert-Zuikerberg], 'Van mensch en ding. Louis Couperus', in *Algemeen Handelsblad*, (1923), 9 juni.
4. Zie voor meer informatie over Johan C.P. Alberts: <https://muizenest.nl/2018/02/11/11-februari-johan-alberts/> En: Marcel van den Boogert, 'Wat zegt u wel van dien verfijnden Louis Couperus, Johan C.P. Alberts op bezoek in De Steeg'. *De Parelduiker* jaargang 1 (maart 1996), p.62. Te vinden op: https://www.dbnl.org/tekst/_par009199601_01/_par009199601_01_0017.php
5. Transcriptie informatiebord VVV Rheden.
6. Louis Couperus, *Ongebundeld werk*. *Volledige Werken Louis Couperus* deel 49, p.627-633.

COUPERUS IN DE STEEG

‘Den Haag verveelt me... Ik voel me hier uitstekend...’

Couperus voelde zich na zijn jeugd in Indië niet meer helemaal thuis in Nederland. Het liefst pakte hij zijn koffers en reisde de wereld af. Als hij gedwongen door WOI naar Nederland terugkeert in 1915, is Nederland hem vreemd. Alleen Den Haag, zijn geboortestad, zegt hem nog iets: ‘Zoo ik ièts ben, ben ik een Hagenaar.’ En daarna verlaat hij op zijn oude dag ook nog eens het vertrouwde Den Haag om op het Gelderse platteland te gaan wonen. Hoe heeft de mondaine Couperus zijn laatste maanden in het dorpje De Steeg beleefd?

Door Maarten Klein

*J.M. Schalekamp,
Hotel 'De Engel',
De Steeg, 1910-1920.
Foto: Gelders Archief,
5056.*

Het begon zo veelbelovend. In Couperus' eerste roman, *Eline Vere* (1889), is Gelderland als vakantieoord volop aanwezig. Na haar verloving met Otto Van Erlevoort gaat Eline met hem en zijn familie een zomermaand lang naar De Horze, het landgoed van de Van Erlevoorts. Ver weg van het mondaine

Maarten Klein

Den Haag, in de heerlijke Gelderse natuur, voelt Eline haar liefde voor Otto groter en groter worden. Samen met hem hoort zij er

het psalmgezag der boeren uit de kerk dringen als een zachten, breeden galm van eenvoudige vroomheid, en in hunne stemming scheen hun dit onkunstige gezang vol van eene poëzie toe, die zich vermengde met de poëzie der donkere tinten van het loover, met den geur der dennenaalden, met de liefde in hun hart. Het werd Eline zoo vol, dat zij zich een weinig oprichtte, heur lokkig hoofdje aan Otto's borst legde en zich niet weêrhouden kon hare armen om zijn hals te strengelen, en toen zij zich zoo tegen hem aan voelde, met haar boezem op zijn hart, doorschokte haar eensklaps een plotselinge snik.

-Mijn God, Eline... wat... wat is er? vroeg hij zacht.

-Niets! antwoordde zij bijna stervend in heure weelde; niets, laat me... ik ben zoo... zoo gelukkig!

En zij weende in zijne armen.¹

Het is duidelijk: nergens voelt Eline zich zo gelukkig als in het eenvoudige familie-leven op De Horze. Zij voelt dat zij hier meer dan ooit zichzelf is en de Gelderse boslucht heeft zelfs invloed op haar muziekkeuze: geen huppelende operadeuntjes, zoals in Den Haag, maar Mozarts *Abendempfindung*. En ook de wijze waarop zij het zingt, is anders dan in Den Haag:

Zij zong zonder moeite, zij dacht aan geen techniek, aan geene kunst, zij dacht aan geen planken en décors en publiek, als zij deed in haar duo's met Paul. Zij opende hare lippen en geheel haar geluk scheen uit hare ziel op te wellen in haar zang, terwijl de weemoed der woorden tot geene treurigheid, maar slechts tot eene diepere gevoeligheid stemde.²

Maar na *Eline Vere* is Gelderland volledig uit beeld. In geen van Couperus' overige romans, verhalen of feuilletons speelt Gelderland een rol van betekenis. Pas helemaal aan het einde van zijn leven komt deze provincie weer in zijn werk voor. En hoe! Tot verbazing van heel Den Haag gaat hij in Gelderland wonen, in een van de kleinste dorpjes die er te vinden zijn: De Steeg. Eerder had hij vriend en vijand al verbaasd door een hond te nemen, die hij de naam Brinio gaf. In het verleden had Couperus menigmaal te kennen gegeven, dat hij honden haatte. Dat hij op z'n zachtst gezegd in De Steeg niet altijd een verstandig baasje voor Brinio geweest is, mogen we wel concluderen uit een brief van zijn nichtje Louky, gedateerd 27 april 1923. Een nogal humeurige Couperus had toen longontsteking, maar, schrijft Louky

Vóór hij ziek was, zag hij nog kans om Brinio in een ammoniakbad te stoppen, omdat hij zich verbeeldde, dat hij 'vies' was. Gevolg: kale plekken, vanwege haaruitval. Oom diep ongelukkig, wilde hem niet zien vóór hij beter was. (Zieke mensen en dieren vindt hij leelijk.)

Helaas heeft Couperus maar een korte tijd kunnen genieten van alle prachtige natuur rond De Steeg. Na enige tijd doorgebracht te hebben in Hotel de Engel in De Steeg, verhuist hij begin juni 1923 naar zijn nieuwe woning, die hij 't Sunneke gedoopt had. Op 16 juli 1923 overlijdt hij er. Maar dat hij van zijn nieuwe woon-omgeving genoten heeft, moge blijken uit zijn 'Intieme impressie XI' van 22 april 1923, verschenen in de Haagse krant *Het Vaderland*. Daarin beschrijft hij hoe hij met Brinio door de omgeving van De Steeg wandelt, een omgeving die hij al goed blijkt te kennen.

Het nieuwe huis van Couperus

Het schrijverscollectief Annelèn [= Hélène van Meekren en Anna Holdert-Zuikerberg] geeft een goed beeld van de ligging van het nieuwe huis van Couperus en het huis zelf:

Wie dien weg [van Velp naar De Steeg] wandelt, over de dorpen Worth Rheden en Rheden, ziet, even vóór De Steeg, aan zijn linkerhand, de majestueuze, witte villa 'De Valkenburg'. Welnu, schuin tegenover dat ideale, blanke huis, twee minuten gaans van het station De Steeg, ligt een kleine, nieuwe woning met rood pannen-

Anton Mauve,
Herderin met kudde
schapen, olieverf op
doek, ca. 1870-1888.
Foto: Rijksmuseum,
SK-A-3184.

dak, met bescheiden tuintje en geluikte vensters: de woning van Couperus. Een smal hekje in de prikkeldraad omheining door, en ge staat op de stoep; wipt nu den drempel over, dan zijt ge in het portaal, dat wij met weidsche benaming hall willen noemen, omdat er een mooie, antieke kast staat. Rechts van dien hall is, aan de voorzijde van het huis, een vertrekje, dat mevrouw Couperus voor naai-kamertje bestemde; het heeft één raam op den grooten weg en kijkt uit op de glooiende, met rogge en haver begroeide hellingen van den Veluwezoom. Achter dat kleine vertrekje ligt de woonkamer: ruim, frisch, royaal, acht bij zes meter ongeveer. Van die kamer kunnen de bewoners door openslaande deuren in het zijtuintje komen; aan den achterkant leiden zulke deuren naar een terrasje en naar den bloementuin, die stoot tegen de spoorlijn en, verderop, uitkijkt geeft over den Gelderschen IJssel en lage weilanden. Op de bovenverdieping werd aan de voorzijde, over de geheele breedte van het huis, de werkkamer van den schrijver gebouwd.

Johan C.P. Alberts op bezoek in De Steeg

Op de dag van de verhuizing heeft de auteur Johan C.P. Alberts⁴ Couperus een onaangekondigd bezoek gebracht als journalist van *De Telegraaf*. Couperus kende Alberts goed en stond hem ondanks de rommel een interview toe, dat verschenen is in *De Telegraaf* van 9 juni 1923. ‘Gaaf u over me schrijven? Och’ en er was iets van moeheid in zijn stem, ‘ik heb al zoovèel over mezelf geschreven. Maar schrijft u over het huis, over dat heerlijk uitzicht...’ En zijn hand gebaarde naar buiten over de weilanden en de boschjes... ‘Zijn het niet allemaal schilderijtjes? Marissen en Mauves...’

J.A. Hamer, Huize
Valkenburg, Rheden-
de Steeg, 1920-1940.
Foto: Gelders Archief,
1514-1376.

Vervolgens gaan Couperus en Alberts naar boven. Alberts schrijft:

Daar beneden lag de tuin: een stapel rotsblokken voor de komende rotspartij, een badkuip (die ik eigenlijk niet vermelden mag!), die moet worden ingegraven en die waterplanten, nymphars en lotusbloemen zal bevatten. Couperus' oogen tintelden om de ironie van dit geval.

Ik trof den schrijver... aan het verhuizen. Na een week of tien in het hotel te hebben gelogeed, had de familie Couperus juist heden (6 juni), beu van het hotel-leven, beu van de stad, haar intrek genomen in het, naar eigen ontwerp en naar teekening van mevrouw Couperus gebouwde huisje-aan-den-heirweg. Het was een eigenaardig weerzien: Couperus in sportcostuum, met kuitbroek en sportkousen en een wollen cache-nez om den hals, kwam me op nog onbelooperde trap tegemoet, en, zoo verzekerde hij later, had hij niet in plaats van een interviewer een gasfitter, architect of electricien verwacht, hij zou me zeker in deze woning in statu nascendi niet ontvangen hebben. Nu zaten we na enkele minuten, bij een vlammen haardvuur, in de studeerkamer-in-wording, en verontschuldigde de schrijver zich over zijn vuile handen. Hij had zoo juist de groote mahoniekast geboend en gewreven. 'Een prettig werk overigens, omdat je er lenig van wordt.' En daar is Brinio, de hond, gespannen wachtend in zijn ruimen kennel, dat de baas, de speelsche, levenslustige baas, hem zal komen halen voor een wandeling in de bosschen. Het is een prachtige Duitsche herder en de groote vreugde van Couperus' Geldersche retraïte. We zetten ons nog even bij den haard. Couperus verklaarde daarop: "Den Haag verveelt me... Ik voel me hier uitstekend... Alleen het klimaat. Maar is het klimaat in Florence zoo schitterend?... Dat is maar "Literatuur..." Bovendien, ik ken dat alles, ik weet het nu wel. Ik heb zoowel Den Haag als Italië in zooveel beter tijden gekend en er, vooral in Italië, de gelukkigste periode van mijn leven doorgebracht... Waarom dat alles terug te zien?... Al wil ik niet zeggen, dat ik hier tot mijn dood toe zal blijven....'

Dan vertelt Alberts iets over Couperus' recente reis naar Japan.

Couperus heeft deze reis tegen den zin van mevrouw en ondanks een ernstige lever-aandoening, ondernomen. Met het gevolg, dat hij in Japan instortte en later, te Singapore, letterlijk aan boord moest worden gedragen. De schrijver doet hier de houding na waarin hij het schip opstroompelde.'

Alberts vraagt dan of Couperus nog steeds zoveel schrijft. De auteur antwoordt:

'O ja, ik werk, al heb ik er ook weinig lust in en al zou ik nu het liefst niets doen en rusten... Maar het moet wel... Als ik maar steeds schrijf... schrijf... schrijf